'అ ఆ' లు నేర్పిన గురుదేవులకి అక్షరాంజలి

ప్రొఫెసర్ గంటి ప్రసాదరావు

ఇరువది రెండేళ్ళు నిరాటంకంగా సాగినది నా సుదీర్ఘ విద్యాభ్యాస యాత్ర. ఇందులో ప్రతియేటా ప్రతిచోటా వెలసిన భగవన్మూర్తులు నా గురువులెందరో మహానుభావులు. అందరికీ వందనాలు. 1947 నుండి భారత స్వాతంత్ర్యం లాగా నా విద్యాభ్యాసం లాంఛనంగా మొదలయింది. అక్షరాభ్యాసం కాగానే బొబ్బిలి సమీపాన ఉన్న మా స్వగ్రామం కలువరాయి గ్రామంలో మా పొరుగునే బడి, మా ఇంట్లోనే అద్దెకుండే మా మాష్టారు కొల్లూరి లింగన్నగారు. వారూ వారి సతీమణీ నన్ను ఇంటా

Dr.GP Rao
President and CEO,
Inventive Pathways-
Management Consultancy
BE(Hons), MTech, PhD, FIE,
FIETE, FNAE, FIEEE Member
UNESCO-EOLSS Joint
Committee PO Box 2623, Abu
Dhabi, UAE

బయటా ఎంతో ముద్దుగా, ప్రేమగా చూసుకునేవారు. బడికీ ఇంటికీ ఏమీ తేడా తెలిసేది కాదు. పైగా బడిలో చాలా మంది తోటి పిల్లలు ఆడుకోవడానికి. సాధారణంగా కనిపించే మందలింపులు, బెత్తం దెబ్బలు, గోడకుర్చీలు ఇలాంటి చేదు అనుభవాలు లేకుండా నా చదువు తీపిగా ప్రారంభం కావడం నా అదృష్టసోపానం. అందుకే బడికి ఎంతో సరదాగా వెళ్ళడం మొదలయింది. కొద్దినెలలే కలువరాయిలో. తరువాత మా నాన్నగారి హయ్యర్ గ్రేడు టీచర్ ట్రైనింగ్ కోసం పార్వతిపురం వచ్చాం. అక్కడ బెలగాంలో నాయుడు వీధిలో ఒక ఇంట్లో అద్దెకుండే వాళ్ళం, మా అమ్మమ్మగారు, మా మేనమామగారి ఇద్దరు కొడుకులతో కూడా. అక్కడ కూడా పక్కనే మా బడి 'గురువు బడి', చెరుకు గడ్డితో నేసిన పూరిపాక. 1 నుండి 5 వరకు తరగతులు. ఇద్దరే ఉపాధ్యాయులు. మా మాష్టారు 'పట్నాయక్' గారు. పూర్తి పేరు నాకిప్పటికీ తెలియదు. నా 1,2 తరగతులలో ఆయనే మాష్టారు. ప్రేమతో చూసేవారు.

మా నాన్నగారికి ఒక ప్రైవేటు ప్రాథమిక పాఠశాలలో మొదటి ఉద్యోగం రావడంతో బొబ్బిలి వచ్చాం. 1953 వరకు అక్కడే మొదటి రెండేళ్ళూ 'దొడ్డావారి' బడిలో 4,5 తరగతులు, 4వ తరగతిలో మా మాష్టారు కర్రి సీతారామమూర్తిగారు. సుమారు 20 ఏళ్ళ తర్వాత ఆయన్ని మళ్ళీ ఖరగ్‌పూరులో కలిశాను. ఆయన అక్కడ రైల్వే స్కూల్లో హిందీ టీచరుగా ఉండి రిటైరయ్యారు. 5 వతరగతిలో తాతా సూర్యనారాయణ గారు. ఆయన నన్ను మా ముత్తాత గారి పేరుతో 'కొండయ్య తాతా' అని ప్రేమతో పిలిచేవారు. 6,7 తరగతులు సంస్థానం బ్రాంచి హైస్కూల్లో, ఇక్కడ మా మాస్టార్లు (అందరూ మంచివారే) పప్పు చాముండేశ్వరరావు, బులుసు శ్రీరామమూర్తి, కోడుగంటి సీతారామమూర్తి, ఆదిభట్ల అంగీరస శాస్త్రిగార్లు. 2001 లో నేను బొబ్బిలి వెళ్ళి మా స్కూలు వెతుక్కోవలసి వచ్చింది. చుట్టూ దుకాణాలు కప్పేసాయి. 1801లో బాలికల పాఠశాలగా స్థాపించబడిన ఈ స్కూలు భవంతి స్థితి చాలా శోచనీయంగా ఉంది. పైకప్పు పెంకులు పడిపోతూంటే గదులన్నీ విడిచి వరండా మీద అన్ని క్లాసులూ ఒక మూల నడుపుతున్నారు. మరోదేశంలో అలాంటి స్కూలుని కల్చరల్ హెరిటేజ్ సైట్ గా పవిత్రంగా నిలబెట్టుకునేవారు. 1953లో మా నాన్నగారికి సోంపేట దగ్గర ప్రభుత్వ పాఠశాలలో ఉద్యోగం రావడంతో సోంపేట వచ్చాం. సోంపేట బోర్డు హైస్కూలులో 8 నుండీ 11వ తరగతి (SSLC)వరకు నా చదువు.

మా పొరుగునే ఉండే మరువాడ వేంకటేశం గారు (మీసాల మాష్టారు గా ప్రసిద్ధులు) నన్ను స్కూలుకి తీసుకువెళ్ళి ప్రవేశపెట్టేరు. తిన్నగా 3వ ఫార్మ్ (8వ తరగతి) పారనంది సుబ్బారావు మాష్టారి క్లాసులో కూచోబెట్టారు. ఆ నాలుగేండ్లూ నాకు పాఠాలు చెప్పిన వారు: తెలుగు పండితులు మరువాడ శ్రీరామమూర్తి, కర్రి సుబ్బరాయ శాస్త్రి, గంటి మహాపాత్రుని గోపాలశాస్త్రి గార్లు. కుప్పిలి దాసుమహంతి గారు, దున్న సత్య అప్పారావు, వేదుల వేంకట జగన్నాథ రావు, చిత్రలేఖనం పి.లక్ష్మీనారాయణ, హిందీ కోడి బసవన్నగార్లు. హెడ్మాస్టారు ఉప్పాడ రామమూర్తిగారు స్కూలు ఫైనల్లో ఇంగ్లీష్ కాంపోజిట్ మాథమెటిక్స్. హాఫ్ ఇయర్లీ పరీక్షల్లో వచన సమాధానికి బదులు పద్యాలు వ్రాసినందుకు గోపాలశాస్త్రి గారు మాత్రం "ఒరే పబ్లిక్ పరీక్షల్లో మాత్రం ఇలాంటి పిచ్చి పనులు చెయ్యకుమీ" అని హెచ్చరించారు. కోడి బసన్నగారు వేసవి శలవుల్లో చేరదీసి నా పదమూడో ఏటకే మూడు హిందీ పరీక్షలు కట్టించారు.

SSLC పైన చదివించే ఆర్థిక బలం మా వాళ్ళకి లేదని typewriting and short hand నేర్చుకోడం మొదలుపెట్టేను సోంపేటలోనే మార్చి 1957లో పరీక్షలవగానే. ఆగస్టు వరకు యాంత్రికంగా నా ఈ అభ్యాసం సాగింది. అప్పుడు అనూహ్యమైన మలుపు. మా నాన్నగారు ఒక మిత్రుని ప్రోత్సాహపు మాటలు (సత్రంలో ఉచిత భోజనం దొరికితీరుతుందన్న) విని నన్ను తోడ్కొని వెంటనే విజయనగరం తీసుకువెళ్ళారు మహారాజావారి కాలేజీలో చేర్పించే ఆశతో. ప్రిన్సిపాల్‌గారు శ్రీ వసంతరావు వెంకటరావు గారిని కలిసాం. ఆయన్ని అంతకు రెండేళ్ళ ముందు సోంపేట స్కూలు వార్షికోత్సవంలో ముఖ్య అతిథిగా చూసాను. ఆయన నుండి ఎన్నో బహుమతులందుకున్నాను. ఆయనకి అవన్నీ జ్ఞాపకం ఉండి ఉండవు. ఆయనతో కెమిస్ట్రీ లెక్చెరర్ శ్రీ కవిరాయని వెంకట రమణ మూర్తిగారు కూడా ఉన్నారు. Pre university course (PUC) ఆ ఏడే మొదలు.

నన్ను పి.యు.సి.లో చేర్పించడానికి తెచ్చాననగానే కాస్త ఉలిక్కిపడి విసుగుతో "ఇంత లేటా? అన్నీ ఎడ్మిషన్లు ఎప్పుడో అయిపోయాయి. కోర్సులు కూడా చాలా సాగిపోయాయి లాభంలేదు వెళ్ళండి. వచ్చేయేడు వేళకి రండి" అని వసంతరావు వారు

ముక్తసరిగా చెప్పి రమణమూర్తిగారితో ఏదో మాటల్లో పడ్డారు. మేమిద్దరం ఏమనడానికి ఏమీచేయడానికి తోచక అక్కడే చుట్టూ చూస్తూ కొన్ని నిమిషాల తరువాత వెనుతిరిగి అడుగులు భారంగా వెయ్యడం మెల్లగా మొదలుపెట్టాం. ద్వారానికి ఇంకా రెండడుగుల్లో ఉన్నాం. వసంతరావు గారు పిలిచారు సర్టిఫికెట్లు చూపించమన్నారు. సంచిలో ఉన్న సరుకంతా తీసి వారి ముందుంచాం. వారు అన్ని సర్టిఫికెట్లు చూస్తూ రమణమూర్తిగారికి కూడా చూపించారు. ఇరువురూ పరస్పరం చూసుకున్న తరువాత వసంతరావు గారి నోటి నుండి ఒక చల్లని నిర్ణయ వాక్యం వెలువడింది. "సోమవారం రండి జాయిను చేయండి." "అయిపోయిన కోర్సులు కవర్ చెయ్యడానికి నువ్వు కష్టపడి చదవాలోయ్" అని నాతో ప్రత్యేకంగా నొక్కి చెప్పారు.

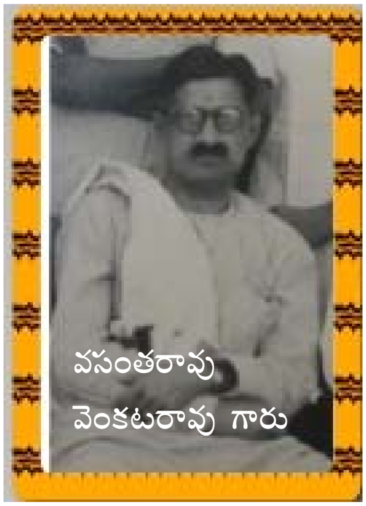

మాలో ఆశ చిగురించింది.నా సర్టిఫికెట్లు సర్దుకుని సంచిలో పెట్టుకుంటుండగా నాన్నగారు సత్రం భోజనం గురించి మెల్లగా గొణిగారు వారికి విజ్ఞాపనగా. వసంతరావు వారు గట్టిగానే లాభం లేదన్నారు. ఆ విషయంలో తానేమీ చేయలేనని స్పష్టంగా చెప్పేశారు. మమ్మల్నే మరో మార్గం వెదుక్కోమన్నారు. మా ముఖాలలోని నిరాశని చూసి తానూ కొంత సందేహిస్తూనే వారాలు ప్రయత్నించి చూడండి మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే, మా ఇంట్లో ఒకవారం లెక్కవేసుకోండి అన్నారు వసంతరావుగారు. రమణమూర్తిగారు వెంటనే మరో వారం మా ఇంట్లో అని తోడు పలకగానే మా నాన్నగారు మీమాంసలో కొంచెం పడినట్లు చూసి అంతవరకూ ఆ ఆలోచనలోలేని నేను సిద్ధం అన్నట్లు కళ్ళతో సూచించాను. మేము సరేనని తలలూపాం. అయితే ఈ శని ఆదివారాలు ప్రయత్నించి సోమవారం వచ్చి చెప్పండన్నారు వసంతరావు గారు. శలవు తీసుకుని బయట పడ్డాం. విజయనగరంలో ఆ రెండురోజులూ నిర్విరామంగా తిరిగి మిగతా 5 వారాలు సంపాదించి సోమవారం తిరిగివచ్చి ఫీజు కట్టి మాథమెటిక్స్, ఫిజికల్ సైన్సు, కమర్షియల్ నాలెడ్జి, అకౌంటెన్సీ (ఎం.పి.సి) గ్రూపులో నన్ను ప్రవేశపెట్టి నాన్నగారు బరువైన గుండెతో సోంపేట తిరిగి వెళ్ళారు. మా నాన్నగారికి ధైర్యం చెప్పిన ఆయన మనుమలున్న కోడుగంటివారి వీధిలోని గదిలోనే చేరి చదువులో పడ్డాను. మూడువారాలు కాబోలు సాఫీగా నడిచాయి. ప్రతిరోజూ వారం వున్న ఇంటికి ఉదయానే వెళ్ళి ఆ ఇంటివారికి గుర్తుచేస్తూ ఒక పొత్తిగావంచా పెట్టడం నా పరిపాటి. 1957 సెప్టెంబరు మధ్యలో ఒక బుధవారం ఉదయం గుర్తుచేయడానికి దాసన్న పేటలో చావలి శేషయ్యగారింటి వైపు వెళ్ళడం వారింటి ముందు జనాన్ని చూసి శేషయ్యగారు పోయిన విషయం గ్రహించి వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోయాను. ఆ రోజెలాగో గడిపి మర్నాడు వసంతరావు గారింటికి వెళ్ళాను.

చావలి శేషయ్యగారింట్లో నాకోవారం అని వసంతరావుగారికి తెలుసు. వారంతట వారే గ్రహించారు. నాకొచ్చిన సమస్య వెంటనే తామే తీర్చేశారు. బుధవారం కూడా వాళ్ళింటిలో వారం అప్పటి నుండి. వారానికి రెండురోజులు వారి పంక్తినే భోజనం రెండూపూట్లా. సాయంకాలం భోజనానికి ముందూ తర్వాతా నాతో కబుర్లు. నేను వెంటనే సోంపేట వచ్చేశాను. మా వాళ్ళు నిబ్బరపడ్డారు. మళ్ళీ కాలేజీ తెరిచేలోపల వసంతరావు వెంకటరావు గారి ఏకైక కుమారుడు, 5-6 ఏండ్ల వాడు మశూచికానికి బలైపోయినట్లు తెలిసింది. వెంకటరావు గారికి మిగిలిన వారందరూ ఆడపిల్లలే. విజయనగరం చేరి వారింటికి వెళ్ళాను పరామర్శించటానికి. వసంతరావువారు నేను బయటికి వస్తూండగా "బాబూ నువ్వేమీ బాధపడకు. మా ఇంటి వారాలు మాననక్కరలేదు" అన్నారు. నేను మానలేదు. మరోదారి లేదు కూడా. మిగతా రోజులెలా వారితో వ్యవహరించేనో బాధతో. ఆ రోజుల్లో నా చేతినిండా గజ్జి. వ్రేళ్ళు స్వాధీనంలో ఉండేవికావు. కలుపుకుని తినడం కోసం నేను పడే పాట్లుచూసి వెంకటరావుగారి శ్రీమతి గారే కలిపి చేతిలో పెట్టి సాయం చేసిన మహాతల్లి. నా పంక్తిలోనే కూర్చొని భోంచేసే వారి పిల్లడు కూర్చునే చోటు ఖాళీగా ఉండడం నన్నెంతో కలవరపరచేదో చెప్పడానికి మాటలురావు.

గోపాలశాస్త్రి గారితో విశాఖలో(2001)

ప్రొ.సుదర్శనరావుగారితో (2007, హైదరాబాదు)

పియుసి కాగానే ఇంజనీరింగు చదవమని వసంతరావువారు ప్రోత్సహించారు. వారి ఆశీస్సులతో కాకినాడ గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇంజనీరింగ్‌లో 5 సంవత్సరాల కోర్సులో ప్రవేశించాను. కాకినాడలో నన్ను ఆదరించి ప్రోత్సహించి కాచినవారు అనేకులు. వారిలో ముఖ్యులు ప్రొఫెసర్ గంటి సుబ్రహ్మణ్యంగారు, ప్రిన్సిపాలుగారైన పి.పి.ఎల్.రావు, పర్వతం దామోదరం గార్లు, లొల్లా గోపాలకృష్ణమూర్తి, సి.సుదర్శనరావు గార్లు. దామోదరం గారు నాకు మెరిట్ స్కాలర్‌షిప్పు తెచ్చిపెట్టారు. గోపాలకృష్ణమూర్తి, సుబ్రహ్మణ్యం, సుదర్శనరావు గార్లు వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో గదులిచ్చి హాస్టలు బాడుగ భారం తగ్గించారు. వాళ్ళ కుటుంబాల్లో నన్ను కలుపుకుని కాపాడారు. పి.పి.ఎల్‌రావు గారు హాస్టల్లో కుదిర్చిన ఫ్రీ బోర్డింగ్ అక్టోబరు నుండీ మొదలు అంతవరకూ మళ్ళీ వారాలే. ఎస్.ఎల్ బలసుబ్రహ్మణ్యం, పి.పి.టి భూషణరావుగార్లు తోడ్పడ్డారు. ఒకసారి వేళకి ఫీజు కట్టడంలో వీరందరూ ఆర్థిక సహాయం చేశారు. అందులో సి.తరుణయ్యగారు చేయికలిపారు. తరుణయ్యగారు కొన్నేళ్ళ తర్వాత (రిటైరయేముందు) పి.హెచ్.డి ఐఐటి ఖరగ్‌పూర్‌లో చేసి నాకు ఇంకా సన్నిహితులయ్యారు. ఆ వయస్సులో కాన్వొకేషనులో ఆయన డిగ్రీ తీసుకుంటున్నప్పుడు అక్కడ ఆయన శిష్యులమంతా లేచి నిలబడి హర్షధ్వానాలు చేశాం.

ఇంజనీరింగు చదువుకాగానే 1963లో నా వివాహం ఐనవెంటనే నూతన దంపతులమిద్దరమూ వసంతరావువారింటికి వెళ్ళి వారి ఆశీర్వాదాలందుకున్నాం.ఆ తరువాత 1969 వరకూ ఐ.ఐ.టి ఖరగ్‌పూరులో ఎం.టెక్. పి.హెచ్.డి. వరుసగా నిర్విరామంగా పూర్తిచేశాను.

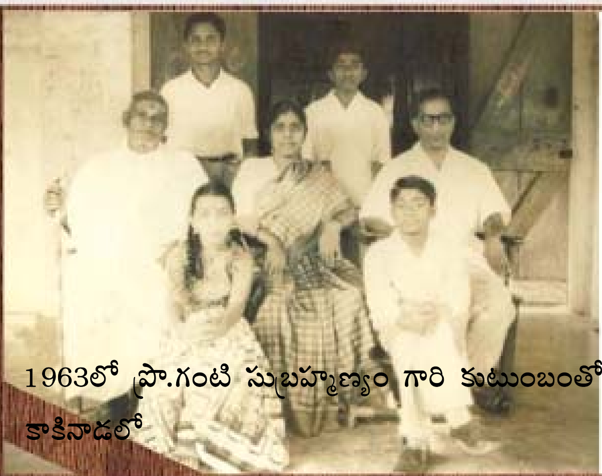

1963లో ప్రొ.గంటి సుబ్రహ్మణ్యం గారి కుటుంబంతో కాకినాడలో

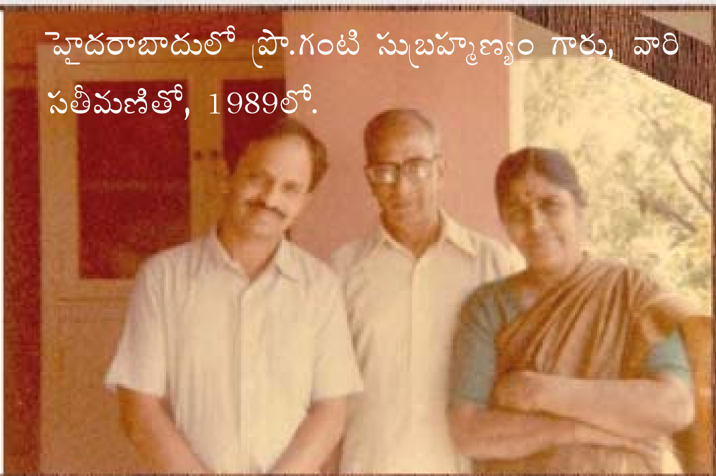

హైదరాబాదులో ప్రొ.గంటి సుబ్రహ్మణ్యం గారు, వారి సతీమణితో, 1989లో.

కోయంబత్తూరు పి.ఎస్.జి కాలేజ్ ఆఫ్ టెక్నాలజీలో అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్‌గా ఉద్యోగం 1969 నుండి 1971 వరకు. 1979లో మద్రాసులో వి.వి.ఎల్.రావు గారిని సతీసమేతంగా కలిసి వారి ఆశీస్సులందుకున్నాను. 1974లో హైదరాబాదు ప్రత్యేకంగా వెళ్ళాను. కారు ప్రమాదంలో తీవ్రంగా గాయపడి కోలుకున్న గంటి సుబ్రహ్మణ్యం గారిని చూడడానికి. అప్పుడు వసంతరావు వారితో ఎన్నో కబుర్లు. ఆయన 'మానవా, మానవా?" అన్న తన రచన నాతో చర్చించారు అణు అస్త్రాల మీద - నా తెలుగు రచనా వ్యాసంగం అప్పుడేమీ లేదన్నాను.

1979 లో వసంతరావువారిని ఆఖరుసారిగ కలిసాను. అప్పుడాయన విశాఖలోని గాజువాకలో ఒక కాలేజీ ప్రిన్సిపాలుగా ఉన్నారు. రైల్వేలో పనిచేస్తూ రైలుప్రమాదంలోనే అల్లుడు మరణించగా వారి అమ్మాయికి ఉద్యోగం ఇచ్చేరు. ఇది వారికి జీవితంలో మరో పెద్ద దెబ్బ. వాళ్ళింటికి సిటీ బస్సు మీద వెళ్ళి పిల్లలతో కూర్చున్నాను. కరెంటు లేదు. చీకటి పడగానే వసంతరావువారు వచ్చారు. నేను గేటు వరకు వెళ్ళి ఆయన్ని లోపలికి తీసుకుని వచ్చి దీపం వెలుతుర్లో ఆయన పాదాలకి వంగి మ్రొక్కాను. చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నాం. అదే ఆ మహానుభావుణ్ణి ఆఖరుసారిగా చూడటం. చాలా ఏళ్ళ తర్వాత 1991లో కాబోలు వారి మనుమరాలు శ్రీకృప ఖరగ్‌పూర్‌లో మా ఇంటికి వచ్చి పరిచయం పరిచయం చేసుకుని తాతగారు పరమపదించినట్లు చెప్పింది. తాతగారూ అమ్మమ్మ నన్ను చాలా తలచుకునేవారని చెప్పింది.

హైస్కూల్లో మా తెలుగు మాస్టారైన గంటి మహాపాత్రుని గోపాలశాస్త్రిగారిని విశాఖలో 2001 లో ప్రత్యేకంగా వెళ్ళి సతీసమేతంగా కలిశాను. కాళ్ళకు నమస్కరిస్తున్నప్పుడు ఆయన పాదాల పొంగులు చూసిన నా మనసు కలవరపడింది. ఆయన వేసిన మొదటి ప్రశ్న పద్యాలు వ్రాస్తున్నావా? ఆరడుగుల ఆయన నడుం మాత్రం వంగలేదు. ఆయనలోని గాంభీర్యం అలాగే ఉంది. సి.సుదర్శనరావు దంపతులను తరవు హైదరాబాదులో కలుస్తూనే ఉన్నాను. వారితో వారి పిల్లలతో మనుమలతో గడిపిన క్షణాలు కమ్మనివి.

గంటి సుబ్రహ్మణ్యం గారు అమెరికాలో స్థిరపడినట్లు తెలిసి ఆయనతో ఫోనులో ఇ-మెయిలులో 4 సంవత్సరాలు అప్పుడప్పుడు కుశల సమాచారాలు పరస్పరం నడుస్తూ ఉన్నాయి.

నేను అక్షరాభ్యాసం అయి లాంఛనంగా మొదట స్కూల్లో చేరేనాటికే నాకెన్నో వచ్చేశాయి. ఆడుతూ పాడుతూ 20 ఎక్కాలు, 60 తెలుగు సంవత్సరాల పేర్లు, కొన్ని పద్యాలూలాంటివి. నన్ను ఎత్తుకుని ఎప్పుడూ తిరుగుతూ ఇవన్నీ నాకు సునాయాసంగా నేర్పిన నా ఫ్రీ స్కూలు టీచర్ మా నాన్నగారు గంటి వెంకటప్పడుగారు. అలా బడిలో చేర్చేముందు నన్ను బాగా సిద్ధంచేశారు. మళ్ళీ ఆఖరు దశలో జ్యోత్త్యైపనిషత్తులలో నాకు కావలసిన కొన్ని ముఖ్య విషయాలూ, పుస్తకాలూ సమకూర్చి నేను గత పదిహేను సంవత్సరాల్లో భారతీయుల "సున్న"గణిత శాస్త్రానికి గొప్ప కానుక ఎలాగయింది? అన్న అంశంపై ఇస్తున్న ఉపన్యాసాలకి బలం చేకూర్చారు.

నా జీవితాన్ని రూపుదిద్దిన నా మాస్టారులందరి గురించీ వ్రాయాలంటే ఒక పెద్ద గ్రంథం అవుతుంది. అయినా ఈ శీర్షిక ద్వారా చాలామందిని తలచుకునే అవకాశం కలిగింది. ఇదీ ఒక అదృష్టమే. ఈ అవకాశాన్ని కల్పించిన కౌముది సంపాదకులకి కృతజ్ఞతలు.